

ELIAS & AGNIESZKA VÅHLUND

Przewodnik dla nauczycieli

Podręcznik dla superbohaterów

Autor: Elias Våhlund

Ilustracje: Agnieszka Våhlund

Zalecane dla klas 1–3

PODRĘCZNIK DLA SUPERBOHATERÓW

CZĘŚĆ 1: PODRĘCZNIK

raben&spjeren

Wprowadzenie

Przewodnik zawiera ćwiczenia, które pomogą Ci we wspieraniu rozwoju Twoich uczniów w zakresie czytania ze zrozumieniem, a co za tym idzie w rozbudzaniu zamiłowania do czytania, poprzez **ćwiczenia z rozumienia słów, trening strategii czytania ze zrozumieniem i wynajdywanie różnych powiązań tekstowych**.

Podręcznik dla Superbohaterów może stanowić doskonałą podstawę i punkt wyjścia do zajęć o wartościach etycznych. Znajdziesz tu także konkretne ćwiczenia i pytania do wykorzystania w dyskusji, które nawiązują do codzienności uczniów, a ich bazą są tematy podejmowane w książce: nękanie w szkole, poczucie wyobcowania i potrzeba akceptacji w grupie rówieśniczej.

Ogólne wskazówki

Czytanie ze zrozumieniem

Przykładami strategii czytania ze zrozumieniem mogą być:

- przewidywanie rozwoju zdarzeń,
- sprawdzanie znaczenia nowych słów i zwrotów,
- zadawanie pytań do tekstu,
- tłumaczenie niejasności,
- streszczanie tekstu.

Pamiętaj jednak, że ważna jest przede wszystkim treść, a nie strategia. To na treści ma się skupić uwaga ucznia.

Podczas czytania przerywamy, porównując tekst:

- z innymi, podobnymi – *powiązanie tekstu z tekstem*,
- z własnymi doświadczeniami – *powiązanie tekstu z czytelnikiem*,
- ze światem rzeczywistym – *powiązanie tekstu ze światem*.

Ty jako pedagog wprowadzasz uczniów w temat i demonstrujesz, o co chodzi w danym ćwiczeniu. Przykładem może tu być „głośne myślenie”, czyli opowiadanie uczniom, co myślisz i czujesz podczas wspólnego czytania tekstu. Rozmawiaj z uczniami na temat treści. Te dyskusje powinny być jasne i ustrukturyzowane, a każdy powinien móc w nich uczestniczyć na swoim poziomie.

Czytajcie na głos i czytajcie w parach, dyskutujcie i dzielcie się swoimi przemyśleniami! Waga wspólnego czytania oraz czytania na głos jest nie do przecenienia. Poprzez wspólne przeżycia czytelnicze uczniowie dostają do rąk narzędzia, które mogą później wykorzystać podczas samodzielnego czytania.

Wszystkie ćwiczenia w przewodniku zostały pogrupowane na takie, które można wykonać przed czytaniem, podczas czytania i po czytaniu.

Pytania sprawdzające czytanie ze zrozumieniem znajdziesz pod każdym rozdziałem. Odpowiedzi znajdują się w tekście.

Ćwiczenia do przeprowadzenia w klasie

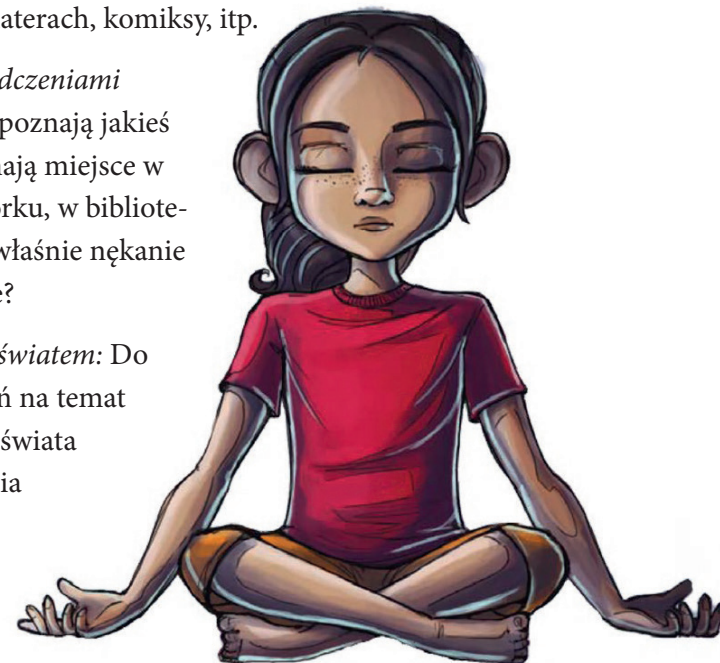
Przed czytaniem

- Przyjrzyjcie się wspólnie okładce książki. Obejrzyjcie ilustracje, przeczytajcie tytuł. Jak sądzicie: o czym będzie ta książka? Poproś uczniów, aby uzasadnili odpowiedzi własnymi słowami lub zadaj im pytania pomocnicze: „Dlaczego tak sądzisz?”, „Co masz na myśli?”
- Co oznacza słowo „podręcznik”? Czy można powiedzieć, że to coś, co jest zawsze pod ręką? Poproś o podanie przykładów innych podręczników. Czy uczniowie jakieś znają?
- Na okładce podpisano dwie osoby: Eliasa i Agnieszkę. Dlaczego? Kim są te osoby?

- Czym jest prolog? O czym opowiada?
- Przed epilogiem: Czym jest epilog? Co go odróżnia od pozostałych rozdziałów?
- Przygotujcie się wspólnie do czytania każdego rozdziału, objaśniając najpierw trudne słowa i zwroty. Poproś uczniów, aby je wyszukali, ewentualnie podaj swoje propozycje.

W trakcie czytania

- Szukaj powiązań. Podczas czytania na głos przerywaj w odpowiednich momentach i pytaj uczniów o powiązania tekstu z:
  - *innymi tekstami*: Czy tekst przypomina im coś, co kiedyś czytali? Na przykład opowiadania o dzieciach nękanych przez rówieśników, niepokornych dziewczynkach (Pippi Långstrump), o stawianiu się kimś innym, superbohaterach, komiksy, itp.
  - *własnymi doświadczeniami uczniów*: Czy rozpoznają jakieś zjawiska, które mają miejsce w szkole, na podwórku, w bibliotece? Może jest to właśnie nękanie lub osamotnienie?
  - *otaczającym nas światem*: Do jakich przemyśleń na temat otaczającego nas świata skłania ich historia Lisy?
- Jeśli dziecko czyta samodzielnie, pracuj dalej

w ten sposób i rozmawiajcie, na przykład po skończeniu każdego rozdziału lub fragmentu rozdziału, zgodnie z wcześniej ustalonym planem.

- Poproś uczniów, żeby przerywali czytanie, jeśli trafią na coś niezrozumiałego i żeby spytali Ciebie lub kolegę/koleżankę.
- Poproś uczniów, aby zakreślali (ewentualnie zapisywali lub podnosili rękę, żeby zapytać) te słowa, które są trudne do przeczytania lub zrozumienia, a następnie przedyskutujcie je.
- Poproś uczniów, żeby spróbowali ponownie przeczytać zdanie, którego nie zrozumieli.

Po przeczytaniu

- Poproś uczniów o streszczenie tekstu. Porozmawiajcie o tym, jak się zaczęła historia, jak się potoczyła i jak zakończyła. Polecenie może dotyczyć pojedynczego rozdziału, albo całej książki, jeśli skończyliście już ją czytać.

Pytania do tekstu

Poproś uczniów, by odpowiedzieli na pytania do tekstu i zachęć ich, by sformułowali własne. Przedyskutujcie wspólnie pytania i odpowiedzi. Wiele z otwartych pytań nie ma jedynej właściwej odpowiedzi. Są po to, by pobudzić klasę do myślenia i wspólnych refleksji, prowadzą też do dalszych dyskusji. Obok tych pytań, które najlepiej nadają się na tematy do dyskusji, znajduje się zapisana czerwoną czcionką uwaga. Przydatna może być metoda śnieżnej kuli (zobacz poniżej).

PROLOG

Czego dotyczy zdanie w prologu?

O czym myślisz, kiedy czytasz to zdanie?

ROZDZIAŁ 1

Dlaczego Max pyta ze śmiechem, czy tata Lisy był słoniem?

Dlaczego Lisa mieszka u babci?

Co Lisa ma na myśli, mówiąc, że to tylko pogorszy sprawę, jeśli Caroline porozmawia z rodzicami chłopców?

ROZDZIAŁ 2

Dlaczego Lisa nie cierpi swojej nowej szkoły?

Dlaczego w bibliotece Caroline mówi do Lisy szeptem?

Głowa Lisy jest pełna pytań. Dziewczynka nie rozumie, dlaczego chłopcy się jej czepiają. Myśli, że może zrobiła coś nie tak. Jak sądzisz? Co chciałbyś/chciałabyś powiedzieć Lisie? **Wspólna dyskusja**

Możesz uciec od swoich wrogów, ale nie możesz uciec od siebie.

ROZDZIAŁ 3

Przeczytaj jeszcze raz *Wstęp do Podręcznika dla Superbohaterów*.

Dlaczego jest tam napisane, że ta książka ma moc by odmienić życie?

Jak należy rozumieć sformułowanie, że to „książka znalazła Lisę”?

Dlaczego Lisa sądzi, że to najcenniejsza książka na całym świecie?

Wspólna dyskusja

ROZDZIAŁ 4

Dlaczego sobotni poranek był dla Lisy inny niż wszystkie poprzednie?

Czy kiedy Lisa się obudziła, to nie była zwykła sobota?

Czy sądzisz, że Olga i Oskar rozumieli, co mówiła Lisa?

Dlaczego Lisa miała wrażenie, że pokój zawirował?

ROZDZIAŁ 5

Co Lisa przeoczyła, czytając *Podręcznik dla Superbohaterów*, zanim wyszła porozmawiać ze śpiącym psem? Co przeoczyła, kiedy miała uczyć się latania?

Czy próbowałeś/próbowałaś nauczyć się czegoś, co zupełnie Ci nie wychodziło? Co to było?

ROZDZIAŁ 6

Dlaczego Lisa nie oddała ciosu, kiedy Nick ją uderzył?

Dlaczego według ciebie Lisa nie powiedziała babci, co się stało?

Czy twoim zdaniem powinna była to zrobić? **Wspólna dyskusja**

Jak Lisa się czuje, idąc wieczorem spać? W tekście jest napisane, że „czuła pustkę”. Co to oznacza? **Wspólna dyskusja**

ROZDZIAŁ 7

Lisa opisuje uczucie latania. Używa obrazowych słów i zwrotów, mówi, że miała wrażenie, jakby wypełniało ją tysiąc motyli, i że jest butelką napoju z bąbelkami. Wybierz jakieś uczucie i opisz je obrazowo. Może to być na przykład uczucie głodu, szczęścia, smutku albo to, jak się czujesz szybko biegnąc lub pędząc z górki na rowerze.

Opisz, w jaki sposób Lisa robi maskę z krawata dziadka.

ROZDZIAŁ 8

Dzięki jakim wskazówkom Lisa znajduje złodziei?

Dlaczego twoim zdaniem złodziei czuć było rybą?

Dlaczego według ciebie babcia ostrzegła Lisę przed samotnymi wycieczkami do portu? Czy tam, gdzie mieszkasz, są takie miejsca, w które nie wolno ci chodzić, bo to niebezpieczne?

ROZDZIAŁ 9

Jak myślisz, jak to się stało, że Lisa przestała się bać i zamiast tego poczuła gniew? Czy Ty też się tak kiedyś czułeś/czułaś?

Wspólna dyskusja

Co Paul Ponsonby-Jones miał na myśli, mówiąc, że Lisa będzie wiele znaczyć dla miasta?

Co twoim zdaniem Lisie najbardziej się podoba: że będzie mogła powstrzymywać niebezpiecznych przestępców czy że dzieci będą chciały ją naśladować?

Chciałbyś/chciałybyś, żeby inni chcieli być tacy jak ty? Czy jest ktoś, kogo Ty chciałbyś/chciałybyś naśladować?

EPILOG

Dlaczego ten zbiór monet był taki cenny?

Dlaczego twoim zdaniem szef złodziei sądzi, że superbohaterem jest jakiś „on”? **Wspólna dyskusja**

Jakich znasz superbohaterów? Jakie mają moce?

Zajęcia o wartościach etycznych

Tu znajdziesz kilka metod pracy oraz propozycje zabaw i ćwiczeń, które mogą być inspirujące i przydatne podczas zajęć o wartościach etycznych. Wzmacniają one poczucie wspólnoty, przynależności do grupy, uczą współpracy i empatii. Można je także wykorzystać w celu przeciwdziałania wyobcowaniu i nękanii rówieśniczemu.

Wspierajcie się nawzajem i mówcie sobie miłe rzeczy – szukajcie w sobie oraz innych pozytywnych cech

- Dzieci stoją w rzędzie. Pierwszy uczeń przechodzi od jednego dziecka do drugiego i każdemu mówi coś miłego, następnie staje na końcu rzędu. To samo robią po kolei pozostali uczniowie. Przykłady
- Dzieci zapisują coś pozytywnego o każdym/każdej ze swoich kolegów i koleżanek. Wspólnie przeczytajcie karteczki.
- Zapisz na karteczkach pozytywne, mobilizujące słowa. Zalaminuj je lub włóż do przezroczystej koszulki i powieś w klasie.
- Dzieci stoją w kole i rzucają do siebie piłkę, a o osobie, do której się rzuca, trzeba powiedzieć coś miłego.
- Dzieci siedzą w kole i rzucają do siebie kłębek włóczki. Osobie, do której się rzuca, trzeba powiedzieć coś miłego. Po chwili utworzy się pajęcza sieć z włóczki. UWAGA – dzieci przez cały czas muszą ją trzymać.
- Po rozmowie o waszych dobrych stronach zróbcie wspólną mapę myśli i wpiszcie na nią wszystkie pozytywne słowa.

Metoda śnieżnej kuli

Metoda śnieżnej kuli jest bardzo wszechstronna. Celem jest wzmocnienie komunikacji między uczniami i zmobilizowanie ich do myślenia. Metoda zwiększa pewność siebie dziecka i pokazuje, że głos i opinia każdego ucznia mają znaczenie.

Krok pierwszy: uczniowie samodzielnie zastanawiają się i formułują swoje zdanie (pisemnie, rysując lub wyrażając je w inny sposób pasujący do aktualnie poruszanego tematu). Temat proponuje nauczyciel – można tu wykorzystać pytania do tekstu, np. Dlaczego według ciebie Lisa nie powiedziała babci, co się stało? Czy twoim zdaniem powinna była to zrobić?

Krok drugi: uczniowie pracują w parach, ćwicząc prowadzenie dialogu i argumentację. Na koniec wszyscy w klasie biorą udział w dyskusji. Zachęcamy do korzystania z tej metody, kiedy pracujecie z pytaniami do *Podręcznika dla Superbohaterów*.

Rada Klasy

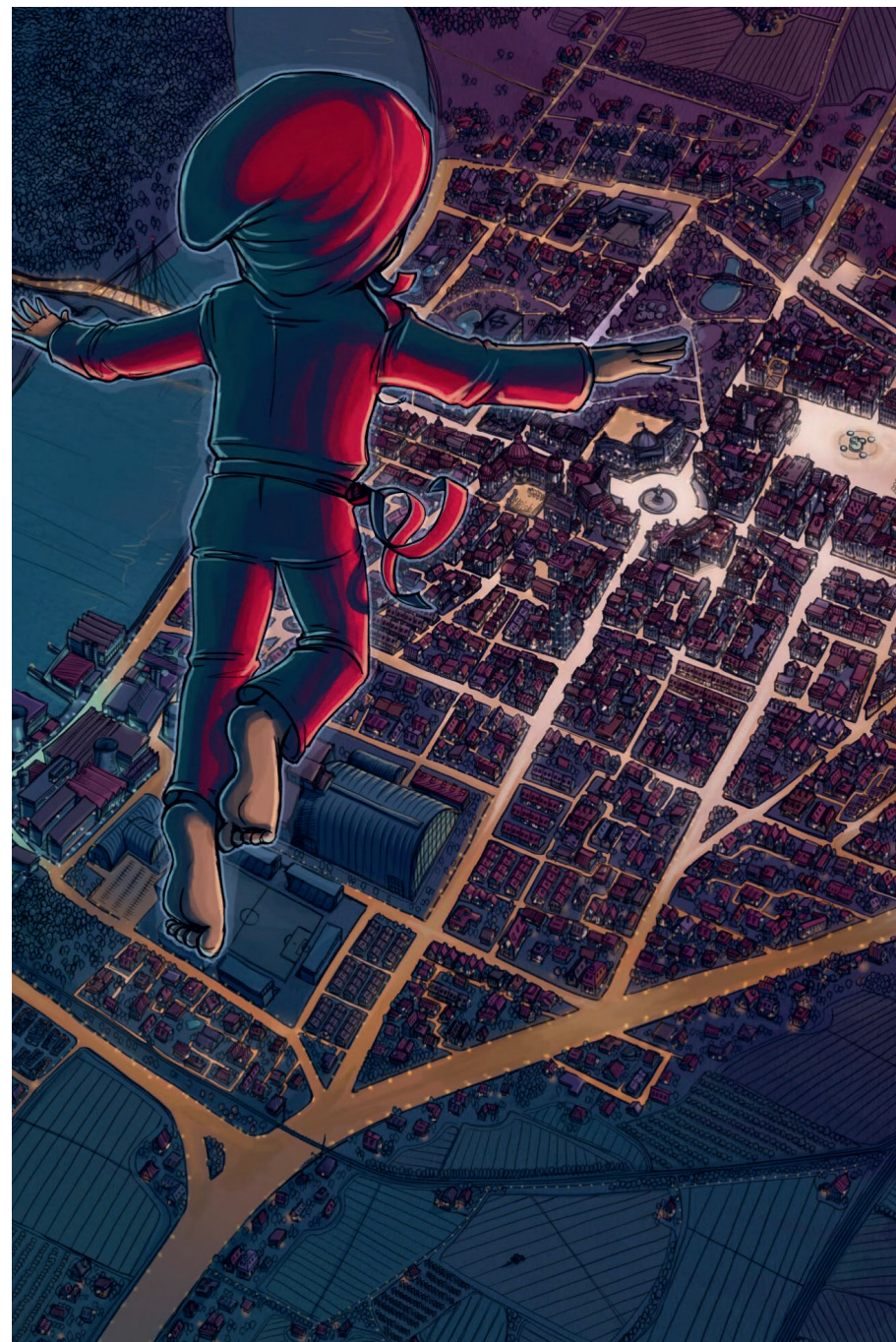
- W czasie dyskusji osoba mająca głos trzyma w ręce jakiś atrybut, który wyraźnie wskazuje, kogo wszyscy mają słuchać.
- Rada Klasy to dobre forum do rozmowy o zasadach – w jaki sposób okazujemy szacunek, troszczymy się o siebie i pomagamy sobie nawzajem, jak współpracujemy, przepraszamy, dziękujemy. Jak powinniśmy się zachowywać względem siebie, wchodząc i wychodząc z klasy, idąc do stołówki i na zajęcia sportowe. Poproś uczniów o „uzupełnienie” listy. Powieście ją w widocznym miejscu w klasie.
- Mowa codzienna – jakie zasady panują w waszej klasie/szkole? Co jest OK? Jakich słów nie tolerujemy?

Tajna księga

O niektórych sprawach trudno się rozmawia i dzieci nie chcą głośno o nich mówić w klasie. Wtedy tajna księga może być niezłym uzupełnieniem na przykład Rady Klasy. Uczniowie mogą w niej pisać, rysować i opowiadać o rzeczach, które ich zdaniem są trudne w klasie/szkole i w kontaktach z kolegami. Wyraźnie zaznacz, że tylko ty czytasz tę księgę i jeśli dziecko chce, możesz też napisać odpowiedź.

Przedstaw kolegę

Grupa siedzi w kole. Jeden z uczniów (albo nauczyciel) zaczyna, przedstawiając osobę siedzącą po prawej stronie i mówi coś o niej. Na przykład: To moja koleżanka Ela. Lubi sport i ma alergię na orzechy. Mówiąc to, unosi jednocześnie rękę koleżanki i zatrzymuje ją w górze. Kiedy wszyscy się już nawzajem przedstawiają, wszystkie ręce są w górze. Ćwiczenie to najlepiej działa w mniejszej grupie.

Tajny kumpel

W poniedziałek wyznaczasz tajnych kumpli, ewentualnie wybierasz przez losowanie. Założenie jest takie, że dzieci mają być wyjątkowo miłe dla swoich tajnych kumpli (nie popadając w przesadę). Podaj przykład, co mogą robić: bawić się razem na przerwie, spytać go/ją, jak się czuje, uśmiechnąć się. Pod koniec tygodnia uczniowie zgadują, kto był ich tajnym kumplem. Zastanówcie się – co dana osoba zrobiła, żeby być dobrym kumplem? Co jeszcze można by zrobić?

Aktywności na przerwach

- Wyznaczasz kumpli na przerwie – uczniowie mają na przerwie tego samego kumpla przez określony czas, przykładowo tydzień.
- Uczniowie przed przerwą na zmianę wybierają jakąś aktywność. Ma ona angażować wszystkich, nikt nie powinien się czuć wykluczony. Możesz też zorganizować grupy zabaw (na przykład z jeszcze inną klasą), liczące po 4–6 dzieci, które wspólnie wybierają sobie aktywność. Możesz przygotować i wziąć ze sobą karty, na których zapisane/narysowane będą różne gry i zabawy do wyboru. Po przerwie zastanówcie się wspólnie: Jakie macie wrażenia? Czy udało się wspólnie w grupie wybrać aktywność? Czy wszyscy brali w niej udział?

Wybór alternatywy – dyskusja

Opowiedz o jakiejś sytuacji, na którą każdy może zareagować w inny sposób. Każda reakcja jest równie prawdopodobna. Uczniowie mają wybrać jedną z możliwości, ustawiając się w danym miejscu w klasie, wyznaczonym dla danej reakcji. Przedyskutujcie potem różnice pomiędzy poszczególnymi zachowaniami i porozmawiajcie o tym, że na tę samą sytuację

można zareagować na wiele sposobów, a różnice wynikają z odmiennego podejścia uczestników zdarzenia.

Przykładowa sytuacja

Zauważasz, że kolega popełnił błąd w zadaniu. Co możesz zrobić?

1. Udajesz, że tego nie widzisz, zajmujesz się swoim zadaniem.
2. Dyskretnie zwracasz koledze uwagę, żeby mógł poprawić błąd.
3. Od razu informujesz o błędzie nauczyciela.
4. Opowiadasz o tym na przerwie kolegom i koleżankom.

Inscenizacja

Przedstawcie jakieś wydarzenie z książki. Przedyskutujcie, jak inaczej mogłoby wyglądać, i zainscenizujcie to. Bardzo ważne jest oczywiście, żeby nie wybierać czegoś, co mogłoby się okazać zbyt trudne emocjonalnie dla ucznia, na przykład prześladowanie Lisy przez bandę chłopaków. W takim przypadku nauczyciel powinien zagrać Lisę.

Ćwiczenie współpracy

- Uczniowie pracują w parach. Rozdaj kartki papieru, po jednej dla każdej pary. Następnie poprzez, przykładowo, robienie papierowych samolocików, kiedy każdy może użyć tylko jednej ręki (druga jest założona na plecy), dzieci ćwiczą współpracę.
- Puzzle – Twoje zadanie polega na narysowaniu i wycięciu pustych elementów układanki. Każdy z uczniów otrzymuje jeden element i rysuje na nim to, w czym jest dobry (pilnuj, żeby wszyscy rysowali po właściwej stronie elementu, w przeciwnym razie układanki nie będzie się dało ułożyć), a następnie wspólnie ułóżcie puzzle.
- Uratuj kolegę – wszyscy uczniowie mają na głowach woreczki z grochem. Mogą chodzić, biegać albo chodzić na czworaka, ale muszą się poruszać. Kto upuści swój woreczek, kamienieje, ale może go uratować kolega/koleżanka, który/która wciąż ma swój woreczek na głowie. Robi to, podnosząc woreczek z ziemi i kładąc go z powrotem na głowie kolegi.
- Tor – zbuduj tor z kręgli, kamieni lub słupków. Połącz uczniów w pary i każdej parze daj balonik. Para musi przejść przez tor, utrzymując pomiędzy sobą balon. Można go przytrzymywać wszystkim poza rękami. Nie jest ważne, kto pierwszy dotrze do mety, tylko żeby współpracować i dobrze się razem bawić.

- Gąsienica – zabawa zaczyna się w ten sposób, że dzieci chodzą parami, jedno z przodu, drugie z tyłu. To dziecko, które jest z przodu, zamyka oczy, a to z tyłu steruje, klepiąc je w ramię. Klepięcie w prawe ramię oznacza zakręt w prawo, klepięcie w lewe – w lewo. Podwójne klepięcie w oba ramiona to sygnał, że trzeba chwycić osobę przed sobą. Dziecko idące z tyłu stara się zatem tak pokierować w stronę innej pary, aby móc dołączyć się do tej pary i wydłużyć w ten sposób gąsienicę. Teraz tylko dziecko idące jako ostatnie może patrzeć i kieruje trójgiem pozostałych, które ma przed sobą. Na koniec powstanie jedna długa gąsienica. Zabawa najlepiej sprawdza się w grupie starszych dzieci.

Linki

Więcej o „Podręczniku dla Superbohaterów” przeczytasz na stronie:
<https://podrecznikdlasuperbohaterow.pl>

Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży prowadzony przez Fundację Dajemy Dzieciom Siłę
<https://116111.pl/>

Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę
<https://fdds.pl/o-nas/>